

อาเซียน : มุมมองจากหนังสืออนุสรณ์งานศพ

ASEAN : The Outlook of Thai Cremation Books

สมปอง มิสสิตะ* จันทรเพ็ญ กล่อมใจขาว เอกอนงค์ ดวงจักร

หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากร e-mail: missitaa@su.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างฐานข้อมูลหนังสืออนุสรณ์งานศพ โดยเริ่มจากการทบทวนการดำเนินงานของหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศิลปากรใน 2 ประเด็นคือ การจัดการสารสนเทศ และการพัฒนาสมรรถนะบรรณารักษ์ เพื่อพัฒนาหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ ไปสู่มิติของความเป็นอาเซียน พบว่าการดำเนินงานด้านทรัพยากรสารสนเทศจะต้องอยู่ในลักษณะของการแบ่งปัน และสารสนเทศควรเป็นเรื่องประวัติศาสตร์ที่สนับสนุนให้คนไทยและชาวต่างชาติเกิดความเข้าใจความเป็นชาติไทยและหนังสืออนุสรณ์งานศพ เป็นสิ่งพิมพ์ที่มีเอกลักษณ์ เป็นหลักฐานของประวัติศาสตร์สังคม แสดงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในช่วงเวลานั้น การสร้างฐานข้อมูลหนังสืออนุสรณ์งานศพโดยโปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ ULibM ในการจัดหมวดหมู่ และถอดตัวอักษรภาษาไทยเป็นภาษาโรมัน และพัฒนาสมรรถนะบรรณารักษ์ด้านภาษาอังกฤษในด้านการอ่านและการเขียน ด้วยการจัดทำเรื่องย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

คำสำคัญ: หนังสืออนุสรณ์งานศพ, ห้องสมุดกับอาเซียน

Abstract

This article aims to create Thai Cremation Books Database, by review the operation of Sanamchandra Palace Library, Central Library, Silpakorn University. The review is divided into two issues, firstly; information resources management and, secondly; librarians competency development. The objective of this review is to develop a library as a part of ASEAN dimension. It is found that it is necessary to share in the resource of the information technology of the libraries, and the historical contents to support both the Thais' and foreigners' understanding of the Thai culture. In our

collections, we find that Thai Cremation Books published and distributed as gifts on the occasion of cremation ceremonies, are an important cultural artifact of Thai society, providing a rich source of literary, historical, cultural, people and folk information. So, the library creating Thai Cremation Books Database by use UlibM Program, and catalog in Thai Romanized Thai script and improvewriting and reading skills with synopsis the Thai content in to English.

Keywords: Cremation Books

บทนำ

บทบาทของห้องสมุดกับการเป็นประชาคมอาเซียน อยู่ที่ว่าห้องสมุดให้เป็น Facilitator ที่ช่วยสร้างความสำเร็จของการเป็นประชาคมอาเซียน โดยเป็นแหล่งความรู้ความเข้าใจเรื่องประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม และแหล่งความรู้ในการใช้ประโยชน์จากการเป็นสมาชิกอาเซียน อีกทั้งเป็นตัวช่วยในการปรับตัวของคนไทย ดังนั้นห้องสมุดควรมีการปรับตัวทั้งในเรื่องของสมรรถนะในการใช้ภาษาอังกฤษ การเชื่อมต่อหรือสร้างเครือข่ายเพื่อนำไปสู่การแบ่งปันทรัพยากร (วรารักษ์ สามโกเศศ: 2555) รวมถึงกระบวนการในเรื่องทรัพยากรสารสนเทศและการบริการที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนอยู่ที่ “ห้องสมุดยุคใหม่มีได้เน้น “การเป็นเจ้าของ” หากแต่เป็น “การแบ่งปันทรัพยากร” (พิมพ์ร่ำไพ เปรรมสมิทธิ์: 2555)

ในมุมมองของห้องสมุด เราสามารถจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนเฉพาะที่มีการเผยแพร่เป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งพบว่าห้องสมุดจำนวนมากที่สามารถจัดหา จัดเก็บ และให้บริการ ทรัพยากรที่เกี่ยวกับประเทศในอาเซียน และหากหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ ไม่สามารถดำเนินการจัดหาหนังสือเหล่านี้มาบริการที่ห้องสมุดได้ การหันกลับไปมองหาว่าสิ่งใดคือ ทรัพยากรประเภทใดที่มีความ “ต่าง” และเป็นความ “ต่าง” ที่ผูกกับ “ประวัติศาสตร์” ที่สามารถไปแบ่งปันกับเพื่อนบ้านได้อย่างสง่างาม หนังสืออนุสรณ์งานศพคือคำตอบ เพราะเป็นทรัพยากรสารสนเทศที่มีเอกลักษณ์ของชาติไทย และเป็นชาติเดียวที่มีทรัพยากรประเภทนี้

อรุณจักร สัตยานุรักษ์ (2555) ให้ความเห็นเกี่ยวกับหนังสืออนุสรณ์งานศพไว้ว่า หนังสือดังกล่าวมีเนื้อหาแสดงถึงฐานะตัวตนในลักษณะของชนชั้น สะท้อนให้เห็นสังคม คุณค่า ค่านิยม รวมถึงโลกทรรศน์ สามารถวัดสิ่งต่างๆ ในสังคมได้ คุณค่าและความสำคัญอย่างหนึ่งของหนังสืออนุสรณ์งานศพคือ การเป็นหลักฐานของประวัติศาสตร์สังคม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน ณ เวลานั้น การศึกษาหนังสืออนุสรณ์งานศพจึงไม่ใช่เรื่องของการอ่านธรรมดาเท่านั้น หากแต่เป็นการอ่าน “ความไฝ่ฝัน” ของผู้คนในแต่ละยุค อ่าน “ความหมาย” ของความสัมพันธ์ทางสังคมในปัจจุบัน และอ่าน “ระบบอารมณ์ความรู้สึกนึกคิด” ของสังคมไปพร้อม ๆ กัน หนังสืออนุสรณ์งานศพเป็นหนังสือที่มีคุณค่า และคุณูปการทางวิชาการมหาศาล จากงานวิจัยของสุภารัตน์ รัตนราช (2542) พบว่า นักวิชาการประวัติศาสตร์ให้ความสนใจ

หนังสืออนุสรณ์งานศพในส่วนที่เป็นเนื้อหา รองลงมาคือชีวประวัติของผู้ตาย เนื้อหาที่นักวิชาการประวัติศาสตร์ใช้ในระดับมาก ได้แก่ ชีวประวัติ ประวัติตระกูล ราชสกุล เครื่องราชอิสริยาภรณ์ประวัติศาสตร์ไทย สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์โบราณคดีและขนบธรรมเนียมประเพณี และคติชนวิทยา นอกจากนี้อรุณจักร สัตยานุรักษ์ (2555) ยังได้กล่าวว่า หากมีหน่วยงานหรือสถาบันการศึกษาใด รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมหนังสืออนุสรณ์งานศพ และจัดทำฐานข้อมูลเพื่อรับรองการศึกษาค้นคว้าข้อมูล เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นคุณค่าของหนังสืออนุสรณ์งานศพที่มีมากมายยิ่งขึ้น โดยไม่จำกัดแค่วงการนักสะสมหรือนักวิชาการในสาขาประวัติศาสตร์ที่นิยมศึกษาและค้นคว้าอยู่แล้ว

วัตถุประสงค์

เพื่อรวบรวม จัดเก็บ และเผยแพร่ ข้อมูลหนังสืออนุสรณ์งานศพที่มีในหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ ในรูปแบบฐานข้อมูลออนไลน์

ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ

1. ศึกษาบทบาทของห้องสมุดกับอาเซียน และการเตรียมความพร้อมของหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ไปสู่มิติของความเป็นอาเซียน จะต้องอยู่ในลักษณะของการนำทรัพยากรที่มีอยู่เดิมนำมาพัฒนา โดยเลือกหนังสืออนุสรณ์งานศพในการดำเนินการ
2. ศึกษาข้อมูลของคอลเล็กชันหนังสือเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในต่างประเทศจาก Association for Asian Studies (<https://www.asian-studies.org>)
3. ศึกษาฐานข้อมูลห้องสมุดที่มีคอลเล็กชันหนังสือของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ หอสมุดศูนย์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มหาวิทยาลัยเกียวโต, หอสมุดแห่งชาติญี่ปุ่น (National Diet Library), หอสมุด Economics and Institute for Advanced Studies on Asia มหาวิทยาลัยโตเกียว, หอสมุด Tokyo University of Foreign Studies และ หอสมุด Institute of Developing Economies, Japan External Trade Organization (IDE-JETRO)
4. รวบรวมหนังสืออนุสรณ์งานศพที่มีให้บริการในหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์
5. จัดทำฐานข้อมูลหนังสืออนุสรณ์งานศพ หอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ โดยใช้โปรแกรมระบบห้องสมุดอัตโนมัติ ULibM ซึ่งเป็นโปรแกรมฟรี เป็นระบบที่รองรับมาตรฐาน ISO2709 ทำให้โปรแกรมสามารถที่จะ Import ข้อมูล MARC Record โดยลงรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐานการลงรายการ MARC 21
6. กำหนดให้มีการถอดตัวอักษรภาษาไทยเป็นอักษรโรมัน (Romanize) แบบถ่ายเสียงในส่วนของชื่อเรื่อง (Title) เพื่อให้สามารถอ่านคำภาษาไทยที่เขียนด้วยอักษรโรมันให้ได้เสียงใกล้เคียง โดยใช้คู่มือหลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง ของราชบัณฑิตยสถานเป็นแบบ และใช้โปรแกรม Thai Romanization (v. 1.4) เป็นโปรแกรมเพื่อถอดตัวอักษร

ผลการศึกษา/อภิปรายผล

1. การจัดการสารสนเทศ

1.1 รวบรวมข้อมูลหนังสืออนุสรณ์งานศพที่มีให้บริการในหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ ได้จำนวนทั้งสิ้น 920 ชื่อเรื่อง

1.2 ถอดตัวอักษรภาษาไทยเป็นอักษรโรมัน (Romanize) แบบถ่ายเสียงในส่วนของชื่อเรื่อง (Title) ได้จำนวน 30 ชื่อเรื่อง

ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ นางขวัญเมือง กษิตินนท์ ณ เมรุวัดเสนหา อำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม
Thiraluek Ngan Phraratchathan Phloeng Sop Nang Khwanmueang Kasi Ti Non Na Men Wat Saneha Amphoe Mueang Nakhon Pathom Changwat Nakhon Pathom

2. การพัฒนาทักษะด้านภาษาอังกฤษ ด้วยการทำเรื่องย่อ (Synopsis) และหัวเรื่อง (Subject) ภาษาอังกฤษ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาของหนังสืออนุสรณ์งานศพ ได้จำนวน 30 ชื่อเรื่อง

หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ นางขวัญเมือง กษิตินนท์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัตินาง ขวัญเมือง กษิตินนท์ ยาเหล กฎหมายที่น่าสนใจและเรื่องของเครื่องหอม
Cremation book of Khwanmueang Kasitinon that provides information about the biography of Mrs. Khwanmueang Kasitinon, Ya-Le (The dog of King Rama VI), interest law and the incense.

3. การจัดเก็บและสืบค้น จัดทำได้ 30 ชื่อเรื่อง โดย

3.1 การทำรายการบรรณานุกรมตามมาตรฐานการลงรายการ MARC 21

3.2 ปรับการลงรายการ MARC Tag 246 ในการลงรายการส่วนของ Romanized title

ภาพปก	Title	ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ นางขวัญเมือง กษิตินนท์ ณ เมรุวัดเสนหา อำเภอเมือง นครปฐม จังหวัดนครปฐม 28 พฤศจิกายน 2535
	Romanized Title	Thiraluek Ngan Phraratchathan Phloeng Sop Nang Khwanmueang Kasi Ti Non Na Men Wat Saneha Amphoe Mueang Nakhon Pathom Changwat Nakhon Pathom
	Imprint	กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรสยาม, [2535]
	Call Number	AC158 ท63
	Physical Description	(26), 69 หน้า : ภาพประกอบสี
	Summary	Summary: หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ นางขวัญเมือง กษิตินนท์ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติของนางขวัญเมือง กษิตินนท์ ยาเหล ภรรยาที่น่าสนใจ และเรื่องของเครื่องหอม
	Summary	Summary: Cremation book of Khwanmueang Kasitinn that provides information about the biography of Mrs. Khwanmueang Kasitinn, Ya-Le (The dog of King Rama VI), interest law and the incense.
	Subject-Personal	ขวัญเมือง กษิตินนท์,--2453-2535
	Subject-Personal	Khwanmueang Kasitinn,--1910-1992
	Subject-Tropical	ยาเหล
	Subject-Tropical	กฎหมาย
	Subject-Tropical	เครื่องหอม
	Subject-Tropical	หนังสืออนุสรณ์งานศพ
	Subject-Tropical	Ya-Le (Dog)
	Subject-Tropical	Political science
	Subject-Tropical	Incense
	Subject-Tropical	Cremation books

เมื่อการดำเนินการมาไ้ระยะหนึ่ง พบว่า มีปัญหาในการถอดตัวอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถอดเสียง ด้วยโปรแกรม Thai Romanization กล่าวคือ โปรแกรมไม่สามารถถอดคำควบกล้ำได้ตรงตามเสียง เช่น วัดห้วยจรเข้ โปรแกรมจะถอดอักษรเป็น Wat Huai Chon Khe ทำให้ผิดเสียงและความหมาย จึงต้องนำคำดังกล่าวมาถอดอักษรแต่ละคำ เป็นคำว่า จระเข้ จะถอดอักษรเป็น Chorakhe ซึ่งจะตรงเสียงและความหมาย เป็นต้น ดังนั้นจึงต้องมีการตรวจสอบการถอดตัวอักษรก่อนว่าถูกต้องตามเสียงและความหมาย

หลังจากดำเนินการจัดเก็บข้อมูลหนังสืออนุสรณ์งานศพได้ครบทุกชื่อเรื่องแล้ว (920 ชื่อเรื่อง) การดำเนินการขั้นต่อไปคือ การถอดตัวอักษรไทยเป็นอักษรโรมันในส่วนของหน้าสารบัญ เพื่อการเข้าถึงข้อมูลในหนังสืออนุสรณ์งานศพได้มากขึ้น และสุดท้ายคือ การประเมินผล รวมทั้งการใช้ประโยชน์จากฐานข้อมูลดังกล่าวจากนักวิชาการด้านไทยศึกษา ทั้งในและต่างประเทศและการพัฒนาทักษะด้านการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษที่ต้องมีอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่างห้องสมุดกับผู้ใช้มาตรวจสอบและให้คำแนะนำ

จากการดำเนินการจัดการทรัพยากรสารสนเทศประเภทหนังสืออนุสรณ์งานศพ ได้ใช้แนวความคิดแบบ “Think Globally, Act Locally” โดยเมื่อนำมาทาบโจทย์ของหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ ที่ได้กำหนดให้คนทำงานใน 2 ประเด็นคือ การจัดการสารสนเทศ และการพัฒนาสมรรถนะบรรณารักษ์ เพื่อพัฒนาหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์ไปสู่มิติของความเป็นอาเซียน ภายใต้เงื่อนไขที่มีอยู่จำกัด ทั้งในเรื่องของงบประมาณ กำลังคน และทักษะ ด้วยการเริ่มต้นจากจุดเล็กๆ ลงมือทำในสิ่งที่มีอยู่เดิม เพื่อสร้างฐานที่มั่นคงแล้วต่อเติมความเป็น “อาเซียน” มิได้หมายความว่าห้องสมุดต้องมีทุกอย่างที่เป็น “อาเซียน” และ มิใช่ “การต้อนรับประชาคมอาเซียนแบบปึกธงชาติ” (ฮารา, ชินทาโร: 2556) หากความหมายของหอสมุดพระราชวังสนามจันทร์คือ ความเป็น “ไทย” ที่แต่งแต้มความเป็นนานาชาติ ฐานข้อมูลหนังสืออนุสรณ์งานศพ จึงเป็นงานชิ้นแรกๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อสนับสนุนความเป็น “อาเซียน” ซึ่งใน

อนาคตหอสมุดฯ หวังที่จะไปถึงการสร้างคามเข้มแข็งของคอลเล็กชันที่มีความเป็นเอกลักษณ์มีการทำงานแบบสองภาษา และวางเป้าหมายไปสู่การแบ่งปันข้อมูลแบบเป็นจริง

รายการอ้างอิง

- Piriya Krairiksh. (2008). **Thai studies in a transnationalized world**. In The 10th International conferences on Thai studies. Retrieved September 3, 2014, from [http://www.thaiconference.tu.ac.th/1011abstracts/Thai studies in a transnationalized world.doc](http://www.thaiconference.tu.ac.th/1011abstracts/Thai%20studies%20in%20a%20transnationalized%20world.doc)
- พิมพ์ร่ำไพ เปรรมสมิทธิ. (2555). **การพัฒนาห้องสมุดสู่ประชาคมอาเซียน**. วันที่สืบค้นข้อมูล 13 เมษายน 2557, จาก <http://203.131.219.245/conference2012/pdf/>
- วรกรณ สามโกเศศ. (2555). **ห้องสมุดกับประชาคมอาเซียน**. วันที่สืบค้นข้อมูล 5 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://main.library.tu.ac.th/tugreen/wp-content/uploads/2014/09/ASEAN280855.pdf>
- สุดารัตน์ รัตนราช. (2542). **การศึกษาการใช้หนังสืออนุสรณ์งานศพในกลุ่มนักวิชาการประวัติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของรัฐ**. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนรรฆ พิทักษ์ธานิน. (2550). หนังสืออนุสรณ์งานศพ : พื้นที่แห่งความทรงจำ (ที่ถูกเลือก). **ดำรงวิชาการ**. 6, 1 (ม.ค.-มิ.ย.) : 134-158.
- อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์. (2556). **ความหมายของตัวตน : พัฒนาการหนังสือแจกในงานศพ**. วันที่สืบค้นข้อมูล 5 สิงหาคม 2557, จาก <http://midnightuniv.org/ความหมายของตัวตน-พัฒนา>
- ฮารา, ชินทาโร. (2556). “การต้อนรับประชาคมอาเซียนแบบปึกธงชาติ”. **ประชาไท**. วันที่สืบค้นข้อมูล 19 กันยายน 2557, จาก <http://www.prachatai.com/journal/2013/04/46301>